

> Retouradres: Postbus 16164 | 2500 BD | Den Haag

Bezoekadres:
Bezuidenhoutseweg 30
2594 AV Den Haag
T 088 9846 300
www.scp.nl

Ons kenmerk
SCP-2022/4246

*Correspondentie uitsluitend
richten aan het retouradres
met vermelding van de
datum en het kenmerk van
deze brief.*

Datum 10 mei 2022
Onderwerp Rondetafelgesprek over het langetermijn coronabeleid

Geachte leden van de Vaste Kamercommissie VWS,

Ten behoeve van het rondetafelgesprek over het langetermijn coronabeleid op 16 mei a.s. sturen wij u hierbij onze input met betrekking tot uw vraag hoe de overheid bij een (volgende) pandemie zou moeten omgaan met de spanning tussen het beschermen van de gezondheid enerzijds en het zoveel mogelijk waarborgen van vrijheidsrechten anderzijds. Daarbij geven wij ook onze reflectie over de mate van verantwoordelijkheid die de overheid heeft om de volksgezondheid te waarborgen. Onze reflecties zijn grotendeels gebaseerd op eerdere briefadviezen en rapporten van het Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP) die we tijdens de coronacrisis hebben gegeven en op gezamenlijke adviezen van de planbureaus. Al deze informatie vindt u in ons digitale [coronadossier](#).

In een [gezamenlijk advies](#) met de Raad voor Volksgezondheid & Samenleving adviseerde het SCP het nieuwe kabinet om bij het langetermijn coronabeleid te redeneren vanuit de kwaliteit van leven. Naast de bescherming van volksgezondheid wegen moeten ook andere belangrijke aspecten in onze samenleving meewegen, zoals de waarde van sociaal en fysiek contact, maar ook vrijheid, veiligheid, bestaanszekerheid en solidariteit.

In uw eerste vraag benoemt u een spanningsveld tussen enerzijds bescherming van gezondheid en anderzijds vrijheidsrechten.

- Zowel gezondheid als vrijheid zijn belangrijke waarden en (grond)rechten voor mensen die niet zero sum tegen elkaar uit te ruilen zijn. In het langetermijnperspectief gaat het in onze optiek om het inzichtelijk maken en benoemen van de (grond)rechten die onder druk staan en daarbij de politieke weging te maken wat het belangrijkste gevonden wordt. Dit aandachtspunt voor het langetermijnbeleid heeft het SCP meerdere keren in briefadviezen (o.a. in [het briefadvies van 11 februari j.l.](#)) aangegeven.
- Bij deze weging adviseren wij ook gebruik te maken van brede kennis over de maatschappelijke effecten van corona; naast doorrekeningen van besmettingen en IC-opnames. De crisis heeft laten zien hoe wezenlijk het is om gezondheid in relatie tot andere onderdelen van het leven te beschouwen, ook in wisselwerking met bijvoorbeeld sociale omstandigheden en eenzaamheid. Maar dit is ook een belangrijk punt buiten de crisistijd.
- De vrijheid van de een raakt altijd de vrijheid van de ander. Als de besmettingen bij een pandemie oplopen en er geen maatregelen worden

10 mei 2022

Ons kenmerk
SCP-2022/4246

genomen, heeft dat gevolgen voor het vrijheidsgevoel van mensen met bijvoorbeeld een kwetsbare gezondheid. Andersom geldt dat als we met deze groep rekening willen houden, dit ook consequenties heeft voor de vrijheid van de andere groep. Dit is dus een vraagstuk van solidariteit, en wie we bescherming dan wel vrijheid gunnen en hoe we daarmee omgaan.

- Zoals eerder beschreven in het essay [De machinekamer van de coronacrisis](#) is de coronacrisis een meervoudige crisis die ook om een meervoudige aanpak vraagt, waarbij er voortdurend vraagstukken om voorrang vragen en er steeds verschillende kennisbronnen nodig zijn om antwoorden te vinden. Er moet voorkomen worden dat besluitvorming in tunneldenken terechtkomt, ook waar het om vrijheid en gezondheidsbescherming gaat.
- Over de gevolgen van maatregelen voor (soms nieuwe) [kwetsbare groepen](#) heeft het SCP diverse notities en geschreven die behulpzaam kunnen zijn bij de weging of en met welke maatregelen groepen beschermd zouden moeten worden. U vindt deze in ons coronadossier.

In reflectie op de tweede vraag, hoe ver de verantwoordelijkheid van de overheid voor de volksgezondheid moet gaan, willen wij u het volgende meegeven:

- De overheid heeft een grondwettelijke verantwoordelijkheid voor de volksgezondheid. Dat betekent dat de overheid eindverantwoordelijkheid draagt, ook als burgers en bedrijfsleven betrokken worden bij besluitvorming. Dat neemt niet weg dat het belangrijk is hierover vooraf in gesprek te gaan met de samenleving.
- Wij adviseren om een brede definitie van gezondheid te hanteren en daarbij vanuit mensen te denken. Volksgezondheid is een onderdeel van de kwaliteit van leven en dat is meer dan alleen de fysieke gezondheid. Het gaat ook om mentaal welbevinden. Mentaal welbevinden is afhankelijk van meerdere aspecten, waaronder ook de bewegingsvrijheid, gevoelens van eenzaamheid, veiligheid en bestaanszekerheid.
- Uit onderzoek van onder meer het RIVM werd tijdens de coronacrisis duidelijk dat het aandeel mensen dat zich eenzaam voelde en een laag psychisch welbevinden rapporteerde steeg naar mate de coronamaatregelen strenger werden (zie bijvoorbeeld ook de pagina: [maatschappelijk beeld](#) van ons coronadossier). Ook weten we dat verlies van werk (en daarmee armoede/inkomensverlies) negatieve effecten kunnen hebben op het welbevinden en mentale gezondheid van mensen. Daar moet bij een volgende pandemie ook rekening mee gehouden worden als de overheid de volksgezondheid wil waarborgen.
- Daarbij moet rekening worden gehouden met het feit dat sommige maatschappelijke effecten pas op langere termijn zichtbaar worden.

Zoals het SCP in het [gezamenlijk advies](#) met de Raad voor Volksgezondheid & Samenleving schrijft, is maatschappelijk draagvlak voor het beleid erbij gebaat dat besluiten aansluiten bij het leven van mensen. En dat ze uitlegbaar, effectief en zoveel mogelijk voorspelbaar zijn. Ons advies is dan ook om helder en transparant over de waardenafweging achter het beleid te communiceren. Als vrijheid een belangrijke waarde is voor het kabinet, dan levert dit in verschillende fasen van een pandemie het dilemma op voor welke groep vrijheid prevaleert: die van gezonde mensen of die van mensen met een kwetsbare gezondheid, of de vrijheid van jonge mensen versus die van ouderen. Dat vraagt om de afweging of maatregelen proportioneel zijn en of er alternatieven zijn. En ook om een bredere

10 mei 2022

Ons kenmerk
SCP-2022/4246

maatschappelijke dialoog hierover, die niet (pas) op het hoogtepunt van een crisis gevoerd moet worden.

Deze punten willen wij tijdens het rondetafelgesprek op 16 mei graag nader toelichten en eventuele vragen daarover beantwoorden. Zoals eerder gezegd zijn al onze eerder gegeven adviezen te vinden in ons coronadossier dat te vinden is via: <https://www.scp.nl/onderwerpen/corona/dossier-maatschappelijke-effecten-corona>.

Hartelijke groeten,

Kim Putters
Directeur Sociaal en Cultureel Planbureau

Marjolijn Olde Monnikhof
Directeur (plv.) Sociaal en Cultureel
Planbureau